

FIKTIVNO AUTORSTVO, TRANSFIKCIONALNOST I KONCEPTUALNI MODEL IFLA LRM

Ana Vukadin

*Nacionalna i sveučilišna knjižnica
u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska*

KLJUČNE RIJEČI:

*IFLA LRM, fiktivno autorstvo,
transfikcionalnost*

SAŽETAK

U radu su opisane prakse fiktivnog autorstva, odnosno autorstva pripisanog izmišljenim bićima poput književnih ili filmskih likova. Analiziran je društveni, ekonomski, kulturni i estetski kontekst fiktivnog autorstva i objašnjeni različiti pristupi fiktivnom autorstvu u bibliografskoj organizaciji. Istražene su mogućnosti modeliranja fiktivnog autorstva prema konceptualnom modelu bibliografskih podataka IFLA Library Reference Model (IFLA LRM). Model fiktivnog autorstva koji predlaže IFLA LRM analiziran je zatim u okviru teorije transfikcionalnosti, naratološke teorije koja se bavi interpretacijom fikcionalnih svjetova. Zaključeno je da su rješenja modela IFLA LRM logički jasna, precizna i u skladu s osnovnim postavkama transfikcionalnosti.

Uvod

Pojam autora u zapadnom kulturnom krugu ima središnju ulogu u konstruiranju, organizaciji i prenošenju znanja. Unatoč promjenama u sociokulturnom kontekstu, iskazivanje odgovornosti za intelektualno ili umjetničko djelo zadržalo je važnost tijekom različitih povijesnih i kulturnih razdoblja. Okolnosti koje su na taj čin utjecale, i značenje koje proizlazi iz odgovornosti autora za djelo, istaknut su predmet proučavanja socijalne povijesti knjige i čitanja.

Kulturološka važnost autorstva odražava se i u modernoj teoriji i praksi bibliografske organizacije. U 19. stoljeću oblikovana su prva moderna načela za katalogizaciju u knjižnicama, koja su zahtijevala da katalog, među ostalim, omogući okupljanje svih djela istog autora (Cutter, 1904). Time je ime autora postavljeno kao jedan od glavnih mehanizama organizacije informacija u katalozima, što je potvrđeno i šezdesetih godina prošlog stoljeća u tzv. Pariškim načelima, temeljnom dokumentu programa Univerzalne bibliografske kontrole Međunarodnog saveza knjižničarskih udruga i ustanova (*International Federation of Library Associations and Institutions*, IFLA) (IFLA, 1971). Unatoč novim tehnološkim mogućnostima pretraživanja i povezivanja podataka koji se pojavljuju s informatizacijom knjižnica i razvojem *weba*, ime autora i dalje je jedan od glavnih elemenata razvrstavanja, okupljanja i identifikacije u bibliografskoj organizaciji informacija, što svjedoči da nije riječ samo o praktičnom sredstvu, već o duboko ukorijenjenoj kulturnoj tradiciji.

Budući da objava odgovornosti za intelektualno ili umjetničko djelo ima specifične društvene, ekonomske i estetske ciljeve, autorstvo je složen i heterogen fenomen. Autori često objavljuju pod različitim imenima i identitetima, uključujući anonimne i poluanonimne identitete. Katkad su imena pokrovitelja ili nositelja autorskih prava važnija od imena samih stvaratelja, jer upravo ona daju djelu *autoritet*. Ponekad iza djela stoje računalni algoritmi ili, obrnuto, virtualne osobe bivaju predstavljene kao autori i izvođači. Autorstvo se pripisuje izmišljenim osobama i bićima poput anđela ili duhova, ali i likovima iz romana, filmova i drugih djela fikcije. Upravo je ovaj posljednji primjer sve popularnija strategija u suvremenom nakladništvu i zabavnoj industriji.

U praksi bibliografske organizacije fenomenu fiktivnog autorstva pristupalo se na različite načine, a recentni pokušaji da se praksa ujednači na razini zajedničkog konceptualnog modela potaknuli su brojne rasprave. Ovaj rad predstaviti će rješenje koje je ponudio konceptualni model *IFLA Library Reference Model* (IFLA LRM) i pokazati da ovo rješenje ima potporu u teoriji transfikcionalnosti, jednom

od suvremenih teorijskih okvira unutar teorije pripovijedanja. No, prije svega, potrebno je razmotriti ulogu fiktivnog autorstva u recepciji i interpretaciji djela, kako bismo razumjeli zašto se djela pripisuju fikcionalnim likovima i kako prikazati tu nedvojbeno zanimljivu kulturološku činjenicu u kontekstu bibliografske organizacije, poštujući pritom kontekst, očekivanja korisnika i načelo istinitosti.

Funkcija autora

Premda se često povezuje s razvojem tiska i širenjem tržišta knjige, pojam autorstva kao jamstva izvornosti i vjerodostojnosti djela javio se još u srednjem vijeku. U vrijeme kada je ime autora na knjizi bila rijetkost, a knjige se umnožavale prepisivanjem čija je vjernost varirala od slučaja do slučaja, važna potvrda koherentnosti teksta bila je činjenica da ga je napisao ili prepisao sâm autor (Chartier, 1994). Budući da se srednjovjekovna skolastika temeljila na poznavanju, proučavanju i citiranju djela određenih autoriteta, autentičnost i vjerodostojnost teksta, dokazana (ili opovrgnuta) atribucijom, bila je ključna kod odluke o uvrštavanju u biblijski kanon (Horvat, 1995). Stoga su tekstološki kriteriji bili u bliskoj vezi s proučavanjem biografija autora, kao što svjedoči i znamenito djelo sv. Jeronima *De viris illustribus*, a utjecaj ove metode na proučavanje književnih i umjetničkih djela zadržao se u humanističkim znanostima sve do 19. stoljeća.

U razdoblju od 16. do 18. stoljeća popularnost tiskane knjige i novi obrasci širenja ideja rezultirali su profesionalizacijom književnog, znanstvenog i umjetničkog djelovanja, ali i razvojem nakladništva kao ekonomske grane, uključujući tržišne prijemore oko nakladničkih privilegija. U tom kontekstu javljaju se, kao međuovisni fenomeni, zaštita moralnih i materijalnih prava autora te nov pojam autorstva povezan s individualnosti i originalnosti, kojima autori i nakladnici na sebe svraćaju pozornost tržišta (Chartier, 1994; Šporer, 2010; Velagić, 2010). Shvaćanje autorstva utemeljeno na inovativnosti i originalnosti utjecalo je na pojavu i vrednovanje niza književnih i umjetničkih pravaca od romantizma do avangarde, ali i općenito obilježilo proučavanje povijesti književnosti i umjetnosti kao kronologije „velikih autora“, „nadahnutih genija“ koji raskidajući s tradicijom pomiču granice.

U drugoj polovini 20. stoljeća humanističke discipline odbacuju pojam autora kao ključno sredstvo za tumačenje književnih i umjetničkih djela, ali ne i autorstvo kao temu. Premda za interpretaciju teksta ključnim smatraju čitatelja (Barthes, 1978; Kristeva, 1980), teoretičari poststrukturalizma autorstvo vide kao

temeljno sredstvo organizacije i vrednovanja tekstova. Tako u znamenitom eseju *Što je autor?* Michel Foucault (2015) iznosi tezu da je ime autora mnogo više od „običnog“ imena određene osobe: to je konstruirani identitet čija je funkcija prije svega klasifikacijska, odnosno omogućuje okupljanje i vrednovanje diskursa, stvara veze među njima i utječe na njihovu recepciju i status („funkcija autora“).

U prilog tezi o autorstvu kao sredstvu organizacije i tumačenja tekstova govori i činjenica da su pojam autorstva i čin atribucije uvjetovani kulturnim i društvenim kontekstom. U nekim razdobljima, primjerice, autorom se nije smatrao bilo koji stvaratelj, već samo onaj čije je djelo objavljeno, odnosno onaj koji je svoju odgovornost za njega javno obznanio (Chartier, 1994). Činom objavljivanja odgovornosti djelu se daje legitimitet pa ponekad, kao što je prije spomenuto, ime pokrovitelja ili vlasnika autorskih prava ima veću težinu od imena samog stvaratelja. Velagić (2010) pokazuje kako su u 18. stoljeću u sjevernoj Hrvatskoj imena autora na naslovnim stranicama nabožnih knjiga bila mnogo manje (ako i uopće) istaknuta u odnosu na imena pokrovitelja: na taj su način pokrovitelji, predstavnici Katoličke crkve, davali publici do znanja da djelo preporučuje i iza njega stoji čitava Crkva. U suvremenoj zabavnoj industriji, koja se velikim dijelom temelji na praksama adaptacija ili transmedijskih proširenja sadržaja (npr. preradba stripa u video igru, nastavak filmske fabule u televizijskoj seriji i sl.), ono što djelo čini dijelom kanona, odnosno jamči logičku, tematsku ili estetsku dosljednost unutar mreže preradbi, nastavaka, proširenja i sl., najčešće nije ime samog autora, već posjednika intelektualnog vlasništva, kao što su Disney ili Marvel.

U društvenom i kulturnom kontekstu valja razmatrati i praksu korištenja pseudonima, koja može imati različite razloge, od potrebe za prikriivanjem vlastitog identiteta do želje za nepristranom recepcijom djela ili odabira imena koje se smatra prikladnijim za komercijalni uspjeh. U tom smislu treba primijetiti i da je potpisivanje legalnim imenom zapravo svjesno odabrana strategija, a ne nešto što se nužno podrazumijeva (Griffin, 2003).

„Korak dalje“ od upotrebe pseudonima jest konstrukcija čitavog novog identiteta, odnosno autorske persone ili alter-ega, koja je u bibliografskoj teoriji poznata kao pojava višestrukih bibliografskih identiteta. Obje pojave – pseudonimi i autorske persone – mogu biti motivirane sličnim razlozima, ali autorska persona složeniji je fenomen po tome što s imenom povezuje i odgovarajuću ličnost, biografiju, pa čak i izgled. Poznat je slučaj spisateljice J. K. Rowling, koja je, nakon što se proslavila serijom romana o Harryju Potteru, objavila nekoliko detektivskih romana pod imenom Robert Galbraith. U bilješkama o autoru stajalo je da je Robert Galbraith bivši vojnik zaposlen u sigurnosnoj službi,

čime je opravdan izostanak njegovih fotografija u javnosti. Stephen King objavio je nekoliko knjiga pod imenom Richard Bachman, navodno zbog procjene nakladnika da bi objavljivanje više od jednog Kingova romana godišnje dovelo do prezasićenosti tržišta. Izdanja objavljena pod Bachmanovim imenom sadržavala su i lažnu fotografiju autora.

Fiktivno autorstvo

Autorske persone jedan su od oblika fiktivnog ili imaginarnog autorstva, fenomena koji se sastoji u pripisivanju odgovornosti za djelo nepostojećoj osobi ili biću s vlastitim fizičkim i psihičkim obilježjima, biografijom, motivacijom za stvaranje djela i drugim atributima uobičajenima za stvarne osobe. Uz nepostojeća ljudska bića poput Roberta Galbraitha ili Richarda Bachmana, fiktivno autorstvo obuhvaća i legendarna bića, božanstva, svece, duhove, anđele, fiktionalne likove itd. Fiktivno autorstvo obično se javlja u okviru subjektivističkih, simboliističkih i ezoterijskih pokreta i žanrova, koji čine jednu od snažnih struja u zapadnoj književnosti i umjetnosti od romantizma do postmoderne. Bilo bi zanimljivo detaljnije istražiti kako se ovi pokreti i žanrovi kontinuirano i programatski koriste različitim oblicima poigravanja zbiljom i fikcijom kao mehanizmom kojim naglašavaju vlastita ontološka i epistemološka polazišta. Ovdje ćemo navesti tek nekoliko fragmentarnih primjera.

Autorska persona često se naziva i heteronimom, što potječe iz djela portugalskog književnika Fernanda Pessoae (1888. – 1935). Pessoa je stvorio preko sedamdeset različitih „dvojnika“, od kojih je svaki imao vlastite psihofizičke osobine, biografiju, svjetonazor i stil pisanja (Talan, 2013). Pessoaini su heteronimi bili u raznovrsnim međusobnim odnosima: neki su bili rođaci, poznanici ili u odnosu učitelja i učenika, jedni su prevodili, citirali ili kritizirali djela drugih ili su jedni drugima izrađivali horoskope. Kod Pessoae raslojavanje ličnosti nije puko izmišljanje osoba i njihovih imena, već je duboko ukorijenjeno u njegovu poetiku i općenito ontološku sliku svijeta, koja je obilježena neprekidnom fragmentacijom i prevlašću imaginarnog nad stvarnim (Talan, 2013). Premda su se i drugi književnici bavili idejom slojeva ličnosti i opreka među njima, a heteronime je, npr. rabio i danski filozof Søren Kierkegaard, kod nijednog se drugog autora ta ideja tako sustavno ne očituje u samom činu objavljivanja autorstva. Zanimljivo je i da se neki od Pessoainih heteronima poslije javljaju kao likovi u književnim djelima drugih autora, poput *Godine smrti Ricarda Reisa* Joséa Saramaga ili *Posljednja tri*

dana u životu Fernanda Pessoe Antonija Tabucchija.

Pessoa se zanimao za psihoanalizu i misticizam. Preveo je na portugalski nekoliko teozofskih djela i tvrdio da je iskusio automatsko pisanje (Talan, 2013), sposobnost osobe da bude medij za poruke koje dolaze iz podsvijesti ili od kakve natprirodne sile. Uvjerenje da su natprirodne sile sklone komunikaciji s ljudima postalo je osobito popularno krajem 19. stoljeća širenjem spiritualizma iz Amerike u Europu i Rusiju (Buescher, 2004). Da su pokušaji komuniciranja s onostranim rašireni i danas, posebice u praksama *New Age* pokreta – koji se uvelike formirao pod utjecajem teozofije – svjedoči iznimno plodan žanr tzv. medijske literature (*mediumistic literature*) u kojoj se autori predstavljaju kao komunikacijski kanali za poruke anđela, duhova ili duhovnih vodiča. Korpus medijske literature opsežan je do mjere da se o njegovoj katalogizaciji raspravljalo u stručnim radovima (Babb, 2005), a kataložni pravilnik *Resource Description and Access* (RDA) smatrao je korisnim uvrstiti *medij* na popis vrsta odgovornosti agenta za djelo.

Automatsko pisanje istraživali su početkom 20. stoljeća i pripadnici pokreta nadrealizma, koji su ga pod utjecajem psihoanalize tumačili kao kanaliziranje poruka iz podsvijesti. Koristili su se ovim i sličnim tehnikama kako bi se u umjetničkom stvaranju oslobodili prevlasti logike jer su smatrali da umjetnost mora biti oslobođena unaprijed zadanih racionalnih okvira (Breton, 1979). Teoretičari poststrukturalizma rabili su estetiku i epistemološki okvir nadrealizma kao primjer za vlastita tumačenja stvarnosti i prikaza stvarnosti. Tako Michel Foucault u analizi slike *Ovo nije lula* nadrealističkog slikara Renée Magrittea obrazlaže da stvarnost ne postoji izvan načina na koji je predstavljamo (Foucault, 2011), dok Jean Baudrillard u čuvenom traktatu *Simulacija i zbilja* iznosi tvrdnju da mediji danas nadomještaju stvarnost slikama i znakovima do mjere da razlika između zbilje i simulacije potpuno nestaje (Baudrillard, 2001).

Baudrillardove tvrdnje često se citiraju u kontekstu suvremene popularne kulture, u kojoj je poigravanje zbiljom i fikcijom postalo jednim od općih mjesta, osobito u žanrovima spekulativne fikcije (fantastika, znanstvena fantastika, detektivski žanr itd.) koji također obilno crpe inspiraciju iz romantizma, simbolizma i nadrealizma. Ovi su žanrovi posebno popularni i zato što omogućuju stvaranje i ekspanziju vrlo opsežnih fikcionalnih svjetova kao polazišta za različite priče, likove itd., te ih je stoga moguće širiti putem različitih medija i usmjeravati prema različitim segmentima publike (Klastrup i Tosca, 2004; Jenkins, 2007). U tom kontekstu pripisivanje autorstva nekom od fikcionalnih likova ima marketinšku, ali i dijegetičku funkciju. Primjerice, golemu popularnost serijala romana o Harryju Potteru pratilo je i objavljivanje dviju knjiga

koje Harry čita ili konzultira u romanima: *Metloboj kroz stoljeća* Kennilworthyja Whispa i *Čudesne zvijeri i gdje ih naći* autora Newta Scamandera. Uz bilješke i komentare Harryja i njegova prijatelja Rona Weasleya na marginama, te predgovor profesora Albusa Dumbledorea, ravnatelja čarobnjačkog koledža Hogwarts, *Čudesne zvijeri* sadržavale su i kratku biografiju autora, čuvenog čarobnjaka i magizoologa Newta Scamandera koji je većinu profesionalnog života proveo u Ministarstvu magije. Njegove su životne pustolovine prikazane u filmskoj trilogiji *Čudesne zvijeri i gdje ih naći* (Warner Bros. Pictures), koja prati događaje u fikcionalnom svijetu Harryja Pottera šezdesetak godina prije radnje romanâ. Nadalje, u prijevodu Harryjeve prijateljice Hermione Granger objavljene su *Bajke barda Beedlea*, zbirka pripovijedaka koja se spominje u posljednjem romanu o Harryju Potteru. Prava autorica svih ovih književnih djela bila je, dakako, J. K. Rowling, no ključno je razumjeti da se imena iz romanâ ne rabe isključivo u svrhu brendiranja i širenja franšize, već i radi koherentnosti i uvjerljivosti narativnog svijeta koji se proteže u nizu djela objavljivanih tijekom više od dvaju desetljeća u različitim medijima. Beddows (2012) pokazuje da u takvim slučajevima upravo likovi i autori – uz logiku i kontinuitet same priče – predstavljaju glavne kriterije pomoću kojih publika procjenjuje pripada li djelo tzv. kanonu i odlučuje hoće li ga konzumirati ili ne.

Objekte koji istodobno postoje u stvarnom i fikcionalnom svijetu Ryan (2013) naziva medijskim objektima (*media object*). Primjer su medijskog objekta i mrežne stranice ili *blogovi* likova u romanima, filmovima, televizijskim serijama itd., koji su dostupni i u stvarnosti, poput mrežnih stranica *The Science of Deduction* za koje piše Sherlock Holmes u televizijskoj seriji *Sherlock*, suvremenoj transpoziciji djela A. C. Doylea. Treba napomenuti i da upotreba medijskih objekata nije ograničena na popularnu kulturu. Na Biennaleu u Veneciji 2017. poznati britanski umjetnik Damien Hirst izložio je više od stotinu skulptura i drugih artefakata pod zajedničkim nazivom *Treasures of the Wreck of the Unbelievable*. Izlošci su predstavljeni kao dio blaga izgubljenog u legendarnom brodolomu prije 2.000 godina, koje je navodno otkriveno u Indijskom oceanu nedaleko afričke obale i izvučeno iz mora na trošak umjetnika. Hirstova izložba u jednom je osvrtno nazvana „umjetnošću za svijet post-istine“ (Cumming, 2017).

Pristup fiktivnom autorstvu u bibliografskoj organizaciji

Fiktivno autorstvo jest fenomen koji odražava specifične ekonomske i estetske razloge, te ga kao takvog treba prihvatiti i poštovati i u bibliografskoj organizaciji.

To je zajamčeno načelom prikazivanja, jednim od temeljnih načela u bibliografskoj teoriji, koje nalaže da građu treba opisati onako kako se sama predstavlja, odnosno da opis mora reflektirati podatke koji se javljaju na samoj jedinici građe (IFLA, 2016). U obrazloženju ovog načela Svenonius (2005, str. 75) ističe:

Kad se bibliografska stvarnost sukobljava s postojećom stvarnošću, bibliografska stvarnost ima veća prava. Razlog tomu je u prvome redu ekonomski. Iscrpno bibliografsko istraživanje pitanja atribucije luksuz je koji se može provesti samo u posebnim okolnostima, npr. pri opisu umjetničkih djela te starih i rijetkih knjiga, a ne u svakodnevnom uvođenju reda u bibliografski univerzum.

S druge strane, u bibliografskoj se teoriji opetovano javlja zahtjev da informacija koja se posreduje korisnicima mora biti pouzdana i istinita, odnosno da bibliografski opis treba upozoravati na izmišljene, netočne ili neistinite podatke. I Svenonius (2005) napominje da se u bibliografskom opisu nerazumljivi ili očito netočni podaci mogu objasniti ili ispraviti „u razumnom opsegu“. Pitanje istinitosti osobito je aktualno u suvremenom okruženju koje je obilježeno ogromnim dotokom i dostupnošću informacija iz najrazličitijih izvora, zbog čega razlikovanje činjenica i lažnih vijesti (*fake news*) postaje jedna od ključnih informacijskih vještina, a knjižnice se pozicioniraju kao važni edukatori i promicatelji kritičkog vrednovanja informacija (Rochlin, 2017). Gubitak vodeće pozicije na području informacijskih usluga knjižnice danas nadomještaju komparativnim prednostima poput pouzdanosti i vjerodostojnosti. Pitanje istinitosti i pouzdanosti aktualna je tema i u kontekstu bibliografske organizacije u okruženju semantičkog *weba*, gdje važan dio procesa dijeljenja, povezivanja i integracije podataka na *webu* čini upravo bilježenje njihova izvora (*data provenance*).

Proturječnost ovih dvaju zahtjeva – dokumentirati elemente kulturološke „igre“ između autora, nakladnika i publike, ali i pružiti istinitu informaciju – nastoji se pomiriti i u slučajevima višestrukih bibliografskih identiteta. Dok se u bibliografskom opisu podaci prenose vjerno s predložka slijedeći načelo prikazivanja, u praksi normativnog nadzora, odnosno jedinstvene identifikacije autora, susreću se različita rješenja. Neki standardi kao polazište uzimaju osobu, što je u skladu s uvriježenim poimanjem autorstva u pravnoj znanosti, tekstologiji i znanosti o književnosti (biografski pristup), dok drugi polaze od imena (bibliografski pristup). U prvom slučaju usvaja se jedno (najpoznatije) ime, dok se sva druga imena smatraju varijantnim, odnosno neusvojenim ob-

licima koji upućuju na usvojeno ime. Ovaj pristup zapravo negira višestruke identitete i svodi ih na jedan glavni identitet. U drugom slučaju različiti identiteti smatraju se ravnopravnima, tj. sva su imena zabilježena kao usvojena, a među njima je uspostavljen odnos ekvivalencije.

Babb (2005) detaljno je istražila kako su tijekom povijesti različiti standardi propisivali odabir usvojenog imena, odnosno usvojene pristupnice koja služi za okupljanje djela istog autora, kad je poznato da iza imena ili jednog od imenâ autora ne stoji „prava osoba“. Antonio Panizzi, koji je svojim pravilima za katalogizaciju zbirke knjižnice Britanskog muzeja 1841. utemeljio moderne standarde katalogizacije, propisao je da se pristupnica temelji na pseudonimu ako autor rabi pseudonim. C. C. Jewett, koji se smatra utemeljiteljem moderne angloameričke katalogizacije – uvelike pod utjecajem Panizzija – ustanovio je praksu unošenja autora u knjižnični katalog pod pravim imenom, neovisno o imenu koje se pojavljuje na naslovnoj stranici knjige. C. A. Cutter u *Pravilima za abecedni katalog (Rules for a dictionary catalog)* zahtijevao je da se uz svako „lažno“ ime koje služi kao pristupnica doda kratica *pseud.*, što je prihvaćeno i dodatno razrađeno u kasnijim izdanjima angloameričkih kataložnih pravila tijekom prve polovice 20. stoljeća. U katalogizaciji medijske literature angloamerička tradicija u prvoj polovici 20. stoljeća glavnim autorom djela smatra osobu koja je medij, dok sedamdesetih godina prošlog stoljeća revidirana Anglo-američka kataložna pravila (*Anglo-american cataloging rules, AACR2*) nalažu da se pristupnica temelji na imenu duha uz kvalifikator *Spirit*. Babb zaključuje da postupna prevaga bibliografskog pristupa upućuje na evoluciju statusa knjižničarstva, odnosno osamostaljivanje od književnosti i drugih humanističkih disciplina prema vlastitom disciplinarnom teritoriju.

I Seymour Lubetzky smatrao je da stvaratelj nije onaj tko je uistinu odgovoran za djelo, već onaj tko je u tom svojstvu predstavljen, tj. onaj tko je formalno preuzeo odgovornost i dao djelu svoje ime i autoritet (Svenonius, 2005). Međutim, i on isključuje mogućnost da se netko u katalogu navede kao autor ako je u tom svojstvu predstavljen pogrešno, fiktivno ili sumnjivo. Pariška načela, koja preporučuju da se usvojena pristupnica (glavna odrednica) temelji na imenu kojim se autor najčešće identificira u izdanjima svojih djela, ostala su u tom pitanju sasvim općenita (IFLA, 1971). U *Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga Verona* (1986) propisuje da se usvojena pristupnica (jedinstvena odrednica) temelji na pravom imenu autora (čl. 96/3). No ako autor određenu vrstu djela objavljuje pod pravim imenom, a drugu pod pseudonimom, oba oblika mogu biti usvojene pristupnice (čl. 96/4).

Horvat (1995) navodi da je u AACR2 odredba koja zahtijeva odabir jednog, prevladavajućeg oblika imena za autore koji se služe pseudonimima (ili pravim imenom i pseudonimom) izmijenjena u odnosu na ranije izdanje pravilnika pod pritiskom narodnih knjižnica u Sjedinjenim Američkim Državama i Australiji. Odredba kojom se priznaju višestruki bibliografski identiteti preuzima se iz AACR2 u RDA, koji propisuje da se kod osoba s više identiteta svaki od njih identificira vlastitom usvojenom pristupnicom. Za usporedbu, talijanski kataložni pravilnik *Regole italiane di catalogazione* (REICAT), objavljen godinu dana prije u odnosu na RDA, ne poznaje višestruke bibliografske identitete i načelno propisuje odabir jednog (pravog ili prevladavajućeg) usvojenog imena.

Osobito kompleksna varijanta korištenja višestrukih bibliografskih identiteta jest autorstvo pripisano fikcionalnim likovima. Yee i Soto (1991) prije tridesetak su godina pokazali da pretraživanje imena likova u knjižničnim katalozima zbu- njuje korisnike jer nisu sigurni trebaju li ih tražiti u imenskom ili predmetnom kazalu (odnosno, bazi autoriziranih imena osoba ili naziva predmetâ), s obzirom na to da ne pripadaju posve jasno nijednoj od tih dviju kategorija. Pitanje treba li likove u informacijskim sustavima kodirati kao osobe ili opće pojmove do- datno se usložnjava kad je tim likovima pripisano autorstvo nad djelom. To nije problem s tehničkog stajališta, jer današnji *online* katalozi raspoložuju različitim funkcionalnostima koje omogućuju učinkovit odgovor na bilo kakav upit o liku, uključujući pretraživanje prema ključnim riječima koje obuhvaća sve indeksirane elemente podataka. Međutim, ontološki status fikcionalnih likova i drugih fiktivnih entiteta utječe na semantiku u bibliografskim informacijskim sustavi- ma. Za identifikaciju i opis osoba rabe se drukčiji elementi podataka nego za identifikaciju i opis općih pojmova, kao što se i za njihovo povezivanje s drugim entitetima upotrebljavaju drukčije vrste odnosa. Zbog toga je poželjno da njihova semantika bude precizno definirana i dosljedno primjenjivana unutar sustava, ali – idealno – i na razini iznad pojedinačnih bibliografskih sustava, kako bi se olakšala semantička interoperabilnost podataka i izbjegle kontradikcije.

Još jedan razlog zbog kojeg autorstvo pripisano fikcionalnim likovima jest izazov za bibliografske sustave prilično su složene mreže bibliografskih odnosa koje u takvim slučajevima nastaju između osoba, pojmova, djela i njihovih imena ili naziva. Primjer za to animirana je televizijska serija *Metacocalypse* o fiktiv- noj glazbenoj grupi Dethklok. Zbog popularnosti serije izdano je nekoliko „pra- vih“ glazbenih albuma (medijskih objekata) pod imenom grupe, a formirana je i „prava“ grupa Dethklok koja će glazbu promovirati uživo na turnejama. Jedan od članova „prave“ grupe bio je i autor serije, ujedno i glasovni glumac koji po-

suđuje glas jednom od likova. U bibliografskim standardima i formatima postoje mehanizmi pomoću kojih se svi ovi podaci mogu adekvatno iskazati, uključujući precizno određivanje vrstâ odgovornosti i normativni nadzor nad homonimnim imenima. U praksi, međutim – zbog nedostatka vremena, sredstava, poznavanja materije itd. – takvi se složeni odnosi rijetko identificiraju i bilježe.

Najzad, ako fikcionalnog lika ne smatramo zaista autorom, već višestrukim identitetom stvarnog autora, ostaje pitanje koje ime autora (pravo ili izmišljeno) odabrati kao usvojenu pristupnicu i na koji način povezati sve identitete. Jedinstvena identifikacija koja se temelji na određenom leksičkom obliku imena bitno je izgubila na važnosti pojavom *online* bibliografija i kataloga u kojima svaki element može funkcionirati kao pristupnica, a još više pojavom servisa poput *Virtual International Authority File* (VIAF) ili *International Standard Name Identifier* (ISNI) koji algoritamski pridružuju različite leksičke oblike imena i dodjeljuju im trajne identifikatore (Willer i Dunsire, 2018). Međutim, pitanje kako riješiti odnose među različitim imenima ostalo je isto, promijenila se samo metoda rješavanja: ono što se prije svodilo na odabir odrednice glavne i sporedne kataložne jedinice, odnosno glavne odrednice i uputnice, sada se svodi na to treba li između imena uspostaviti odnos srodnosti ili jednakosti. Ni ovdje problem nije tehničke prirode (u obama slučajevima imena su međusobno povezana i pretraživa), ali je važan sa stajališta temeljne konceptualne strukture standarda. Ta će struktura, među ostalim, određivati i postupanje s drugim vrstama netočnih ili izmišljenih podataka, uključujući fiktivna i fikcionalizirana mjesta radnje, mjesta izdavanja, nakladnike itd.

Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka (FRAD)

Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka (Functional requirements for authority data, FRAD) naslov je studije objavljene 2009. pod pokroviteljstvom IFLA-e, u kojoj je predstavljen konceptualni model za autorizirane podatke o imenima osoba, obitelji i korporativnih tijela (IFLA, 2011). FRAD je jedan od triju IFLA-inih tzv. konceptualnih modela FR-obitelji koji su razvijeni u razdoblju od 1998. do 2010. s ciljem utvrđivanja minimalnih uvjeta koje moraju ispunjavati bibliografski podaci da bi služili osnovnim informacijskim potrebama korisnika: preostala su dva modela *Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa (Functional requirements for bibliographic records, FRBR)* i *Uvjeti za funkcionalnost predmetnih autoriziranih podataka (Functional requirements for subject authority data, FRSD)*. Modeli su zamišljeni kao konceptualni okvir

koji će poslužiti za izradu kataložnih pravila te dizajn i vrednovanje bibliografskih informacijskih sustava, a konačna svrha trebala je biti poboljšanje uvjeta za razmjenu bibliografskih podataka.

Definicija osobe u FRAD-u, uz stvarne pojedince, obuhvaća pseudonime, legendarna i mitološka bića, božanstva, književne likove i imenovane životinje koje se javljaju kao likovi ili izvođači. U okviru FRAD-a, dakle, fiktivni identiteti – uključujući likove – smatrali bi se osobama kao i stvarni pojedinci te bi se na taj način i bibliografski identificirali i opisivali. Ovako se široko shvaćanje pojma osobe susreće i u podatkovnoj shemi *Friend of a Friend* (FOAF), koja je jedna od najčešće upotrebljivanih ontologija za opis osoba na *webu* (Brickley i Miller, 2014). Šire teorijski gledano, ova inkluzivna definicija u skladu je i s poststrukturalističkim stajalištem da prikaz stvarnosti (jezik, tekst, umjetnost, odnosno bilo koji sustav označitelja u semiotičkom smislu) nije nužno referencijalan, već može postojati neovisno o stvarnosti – baš kao što ime i uloga autora nisu nužno označitelj stvarne osobe i njezina djelovanja, već sredstvo organizacije tekstova, koje se kao takvo može preslikati i u bibliografski univerzum.

IFLA Library Reference Model (IFLA LRM)

Premda je u izradi svih triju modela FR-obitelji korištena ista metodologija (modeliranje entiteta i odnosa), modeli nisu bili posve usklađeni, djelomice i zbog toga što su u njihovu razvoju sudjelovale različite radne skupine. Stoga se 2013. pristupilo njihovu usklađivanju i objedinjavanju u jedinstven model. Rezultat je bio model IFLA LRM, predstavljen u nacrtu 2016. i odobren od IFLA-ina Odbora za standarde (*Committee on Standards*) 2017. (IFLA, 2017).

Novo ime upućuje na to da nije riječ samo o objedinjenoj verziji ranijih modela, već uistinu o novom modelu čija svrha nadilazi analizu funkcionalnosti specifičnih informacijskih sustava. Ovdje se nećemo opširnije baviti prikazom modela, koji je drugdje već iscrpno analiziran i objašnjen (Riva, 2018; Willer, 2018). Treba, međutim, svakako istaknuti da IFLA LRM nastaje u okruženju u kojem se sve više prihvaćaju standardi otvorenih povezanih podataka, a analiza uvjeta bibliografskih sustava više se ne sastoji od utvrđivanja skupa podataka nužnih za minimalnu razinu katalogizacije, već se orijentira na razvoj općeg podatkovnog modela koji će osigurati zajednički semantički okvir za različite prakse opisa građe – ne samo u knjižnicama nego u čitavom baštinskom sektoru. Znatna utjecaj na razvoj modela IFLA LRM imala je suradnja s muzejskom zajednicom na integriranju FR-modela u konceptualni model podataka o kul-

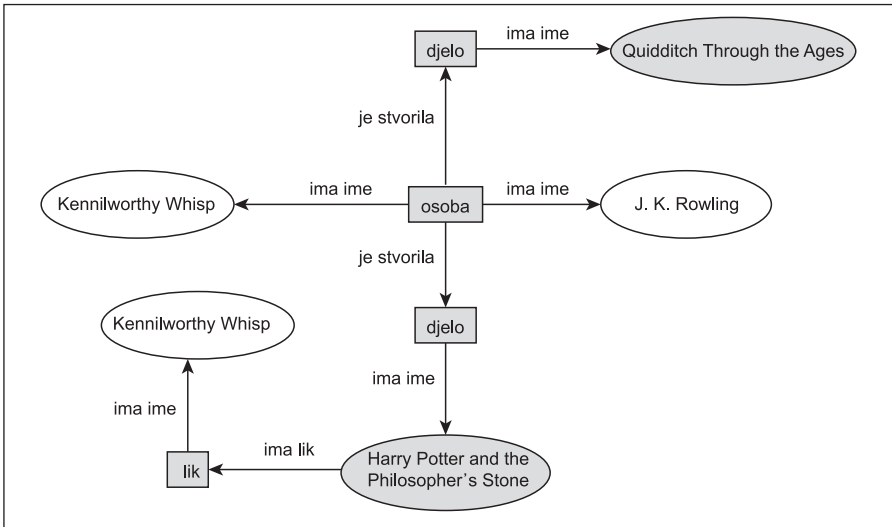
turnoj baštini CIDOC CRM (Riva i Žumer, 2018). Knjižnična zajednica također je pratila razvoj konceptualnog modela za arhivski opis, *Records in Contexts* (RiC). Oba modela definiraju osobu isključivo kao stvarnog pojedinca.

Bilo zbog potrebe da se semantika uskladi sa semantikom drugih baštinskih zajednica ili zbog dublje logičke analize (ili oboje), u modelu IFLA LRM definicija osobe promijenjena je u odnosu na FRAD. U novoj definiciji osobama se smatraju isključivo pojedinačna ljudska bića za koja se zna ili opravdano pretpostavlja da su stvarno postojala, dok su legendarne, mitološke i fiktivne osobe eksplicitno isključene. *Osoba* je podvrsta *agenta*, entiteta koji je sposoban za namjerno djelovanje i može preuzeti prava i odgovornosti povezane sa svojim djelovanjem. Fiktivna osoba, dakle, ne može biti *agent*, pa time ni autor djela. Ako je kao takva navedena, taj će se podatak u skladu s načelom prikazivanja preuzeti u opis kao podatak o pojavnom obliku (*manifestation statement*), ali u autoriziranim i drugim podacima koji služe za jednoznačnu identifikaciju entiteta, te u semantičkim vezama među entitetima, fiktivne entitete treba jasno razlučiti od stvarnih.

IFLA LRM predlaže da se fiktivni autori i općenito višestruki bibliografski identiteti modeliraju pomoću entiteta *nomen* (koji obuhvaća imena, nazive, identifikatore itd.) i odnosa „ima ime“ (*has appellation*) koji se može uspostaviti između *nomena* i bilo koje stvari (*res*). *Res* je entitet na samom vrhu hijerarhije modela i obuhvaća sve druge entitete bibliografskog univerzuma. Budući da se može dodatno profiniti u skladu s posebnim potrebama, njegova je funkcija da omogući granuliranje modela koje je nužno za bilo koju praktičnu implementaciju. Fikcionalni lik imaginarni je entitet koji se može smatrati podvrstom entiteta *res*. Bibliografski identitet osobe, nastao dosljednom upotrebom određenog imena u određenom kontekstu, također je podvrsta entiteta *res*.

Prema modelu, iza svakog djela pripisanog fiktivnoj osobi stoji stvarni *agent* koji radi određenih ciljeva djeluje pod njezinim imenom. Stoga fikcionalne likove koji se javljaju kao autori valja smatrati bibliografskim identitetima stvarnih osoba. U nekim slučajevima taj je identitet jednak imenu fikcionalnog lika, ali to ne znači da osoba *jest* lik: riječ je o imenu stvarne osobe, koja ga je odabrala iz specifičnih estetskih, komercijalnih ili drugih razloga. Primjer modeliranja jednog takvog slučaja prikazan je na Slici 1.

Bibliografskim identitetima mogu biti dodijeljeni identifikatori, poput ISNI-ja koji se dodjeljuje javnim identitetima osobâ, a ne samim osobama. Na razini modela, međutim, nije utvrđeno treba li svaki identitet biti predstavljen kao usvojena pristupnica ili ne (npr. hoće li J. K. Rowling i Kennilworthy Whisp

SLIKA 1. Modeliranje bibliografskih identiteta prema IFLA LRM

biti dva ekvivalentna bibliografska identiteta ili će Kennilworthy Whisp biti tek jedno od neusvojenih oblika imena J. K. Rowling). Ova odluka prepuštena je pojedinačnim implementacijama, jer je model naprosto logički okvir unutar kojeg su dopuštena različita rješenja, sve dok su u skladu s njegovom temeljnom semantikom. Treba, međutim, uzeti u obzir da bilježenje svih identiteta kao usvojenih i uspostavljanje odnosa ekvivalencije među njima (ako to nije u suprotnosti s legislativom o zaštiti osobnih podataka) omogućuje jasniji i precizniji semantički iskaz. Možda potreba za takvom preciznošću neće uvijek biti prepoznata, osobito u nedostatku vremena i sredstava, ali treba imati na umu da je postupak bibliografske organizacije sve manje usmjeren izravno za krajnje korisnike, a sve više na računalne algoritme koji automatski povezuju informacije i posreduju ih krajnjim korisnicima. Oni zahtijevaju vrlo veliku preciznost i jasnoću u *inputu* jer se, za razliku od ljudi, ne mogu oslanjati na kontekst.

Teorija transfikcionalnosti

U postupku javne stručne rasprave o modelu IFLA LRM (*world-wide review*) odluka da se definicija osobe promijeni u odnosu na FRAD bila je jedna od onih koje su izazvale najviše komentara i osporavanja. Međutim, model fiktivnog autorstva kakav predlaže IFLA LRM ima potporu u teoriji transfikcio-

nalnosti, jednom od teorijskih okvira razvijenih tijekom posljednjih desetljeća unutar teorije pripovijedanja. Ovaj teorijski okvir ovdje smatramo relevantnim jer se fiktivno autorstvo, osobito autorstvo pripisano fikcionalnim likovima, uglavnom javlja u narativnim djelima: romanima, filmovima, televizijskim serijama itd. Osim toga, čak i ako fiktivno autorstvo promatramo kao marketinšku strategiju, trebamo imati na umu da se marketing sadržaja (*content marketing*) također smatra pripovjednim oblikom jer funkcionira prema načelima pripovijedanja (npr. zahtijeva interpretaciju od publike). Teorijski alati izvorno razvijeni radi analize književnih tekstova u semiotici rabe se i za analizu brendova (Scolari, 2009), jer općenito pomažu u razumijevanju odnosa između publike, sadržaja i autora, te stoga mogu biti korisni i u odabiru i vrednovanju metoda bibliografske organizacije.

Poststrukturalistička podjela na svijet stvarnosti i svijet čistih, autoreferentnih znakova nije se uvijek pokazala učinkovitim alatom za razumijevanje složene interakcije između sadržaja i čitatelja koji ga nastoji interpretirati. Tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća pripovjedna je teorija razvila nov okvir za istraživanje, utemeljen na teoriji mogućih svjetova. Ova teorija, koju su razvili filozofi analitičke škole u drugoj polovini 20. stoljeća, temelji se na ideji da se stvarnost sastoji od mnoštva mogućih svjetova i da je svijet u kojem živimo tek jedan, iako središnji član tog sustava. Svaki je svijet moguć, odnosno potencijalno istinit, sve dok se u njemu poštuje logičko načelo nekondradikcije.

Književni teoretičari Thomas G. Pavel (1986) i Lubomir Doležel (1998a) primijenili su ovu postavku na fikcionalne svjetove u književnosti. Prema njihovu tumačenju, fikcionalni svijet nije autoreferentni sustav znakova, kako su ga definirali poststrukturalisti, već posebna vrsta mogućeg svijeta s vlastitom ontologijom. Čitatelj (gledatelj, igrač itd.) koji se želi uživjeti u taj svijet mora prihvatiti njegove ontološke pretpostavke. U toj ontologiji likovi nisu tek imena, autoreferentni skupovi znakova, već pojedinci koji taj fikcionalni svijet nastanjuju (Doležel, 1998b). Oni su, međutim, strogo ograničeni na vlastiti svijet i ne smiju se pobrkati s istoimenim entitetima iz drugih svjetova:

Kao neostvarene mogućnosti, svi fikcionalni entiteti imaju istu ontološku prirodu. Tolstojev Napoleon nije ništa manje izmišljen od Pjera Bezuhova, kao ni Dickensov London od Carrollove Zemlje čudesa. Gledište koje prikazuje fikcionalne osobe kao mješavinu 'stvarnih osoba' i 'fiktivnih likova' vodi do ozbiljnih teorijskih poteškoća, analitičke zbrke i naivne kritičke prakse. [...] Postoji dubinska veza između hi-

storijskog Napoleona i svih izmišljenih Napoleona, kao i između stvarnog Londona i svih izmišljenih mjesta radnje koja nose ime London. Ta se veza, međutim, proteže preko granica svjetova; fikcionalni entiteti i njihovi stvarni prototipovi povezani su trans-svjetovnim identitetom (*transworld identity*) (Doležel, 1998b, str. 788).

Lewis (1986) ideju transsvjetovnog identiteta dodatno je razradio uvođenjem tzv. odnosa dvojnika (*counterpart relation*), odnosno tvrdnjom da pojedinac, premda može postojati samo u jednom svijetu, u drugim svjetovima može imati dvojnike. Svi su dvojnici povezani istim oblikom imena, koje funkcionira kao kruti označitelj (*rigid designator*), odnosno služi tomu da identificira entitet bez obzira na promjene u njegovim svojstvima. Upravo ovo obilježje omogućuje da se dijelovi fikcionalnog svijeta (teme, likovi, mjesta, događaji itd.) prenose u različita djela, uključujući preradbe, nastavke, parafraze i sl., a da pritom sačuvaju prepoznatljivost. Naime, zahvaljujući imenu kao krutom označitelju, čitatelj automatski pripisuje fikcionaliziranom Napoleonu ili Londonu određena svojstva. Poigravanje krutim označiteljima omogućuje nam da prihvatimo Googleovu opciju pretraživanja *weba* na klingonskom ili reklamu za zrakoplovnu tvrtku Turkish Airlines koja reklamira let u fiktivni Gotham City, kao i da stvarno djelo interpretiramo kao intelektualni ili umjetnički proizvod nekog fikcionalnog lika.

Način na koji IFLA LRM modelira autorstvo fikcionalnih likova podudara se s osnovnim postavkama transfikcionalnosti. Primjerice, ime Kennilworthy Whisp imenuje dva različita, ali srodna entiteta, odnosno dvojicu dvojnika koji pripadaju različitim svjetovima: jednoga koji stvara djelo u svijetu Harryja Pottera i drugoga koji stvara djelo u našem, stvarnom svijetu (jednako kao što i naslov *Metloboj kroz stoljeća* povezuje oba djela). Ovaj drugi Kennilworthy Whisp, međutim, zapravo je jedan od bibliografskih identiteta osobe koja je poznatija kao J. K. Rowling. U modelu IFLA LRM entiteti *res*, *osoba* i *nomen* i odnosi „ima ime“ (između *resa* i *nomena*), „jednak je“ (između dviju instancija *nomena*) i „povezan je“ (između dviju instancija *resa*) omogućuju precizno iskazivanje ovih veza: *Metloboj kroz stoljeća* (djelo) stvorila je osoba pod imenom Kennilworthy Whisp; Kennilworthy Whisp zapravo je jedan od identiteta (*res*) osobe J. K. Rowling; Kennilworthy Whisp je u „odnosu dvojnika“ s istoimenim likom (*res*) koji se pojavljuje u drugom djelu J. K. Rowling; njih dvojica nisu isti entitet, premda čitava ova mreža odnosa jasno otkriva nakanu autora ili nakladnika da nas navedu da u to povjerujemo (Slika 1).

Zaključak

Objavljivanje djela pod imenima fiktivnih osoba ili drugih izmišljenih bića ima znatnu povijest i iskazuje se različitim strategijama, pri čemu često počiva na rafiniranom poigravanju kulturnim referencama. Dok je s ontološkog gledišta jasno da iza fiktivnih atribucija stoje stvarne osobe, baš kao što je i s pravnog gledišta jasno da stvarne osobe uživaju materijalna prava, s bibliografskog gledišta pitanje je složenije, o čemu svjedoče različite prakse u bibliografskim standardima i knjižničnim katalozima. Izazov za bibliografsku organizaciju sastoji se u tome da korisnicima treba pružiti istinitu, logički „čistu“ informaciju (posebice uzimajući u obzir da su sve češći korisnici bibliografskih podataka računalne aplikacije koje na temelju tih podataka obavljaju operacije automatskog zaključivanja i povezivanja), dok, s druge strane, fiktivnu atribuciju treba dokumentirati kao potencijalno zanimljivu kulturološku činjenicu. Treba uzeti u obzir i to da korisnici koji pretražuju bibliografske sustave ne moraju znati pravi identitet autora.

Model IFLA LRM pruža učinkovit alat za međusobno povezivanje bibliografskih i bibliografskih informacija na logičan i jasan način. Fiktivni autori, uključujući fiktionalne likove, ne smatraju se osobama, već bibliografskim identitetima prave osobe. Zahvaljujući entitetima *res* i *nomen* i pripadajućim odnosima, takav je identitet moguće identificirati i opisati kao samostalan entitet, povezati ga sa stvarnom osobom te ga kroz oblikovanje usvojene pristupnice razlikovati od općeg pojma (lika, izmišljene osobe ili sl.) na koji aludira. Struktura entiteta i odnosa koju u tu svrhu nudi IFLA LRM u skladu je s temeljnim tezama transfikcionalnosti.

LITERATURA

- BABB, N. M. (2005). Cataloging spirits and the spirit of cataloging. *Cataloging & Classification Quarterly*, 40 (2), 89–122.
- BARTHES, R. (1978). *Image, music, text*. New York: Hill and Wang.
- BAUDRILLARD, J. (2001). *Simulacija i zbilja*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk; Hrvatsko sociološko društvo.
- BEDDOWS, E. (2012). *Consuming transmedia: how audiences engage with narrative across multiple story modes*. PhD Thesis. Melbourne: Swinburne University of Technology, <https://researchbank.swinburne.edu.au/file/3db1325c-8840-427d-92f4-f9724a71a81a/1/Emma%20Beddows%20Thesis.pdf> (08-01-2019).

- BRETON, A. (1979). *Tri manifesta nadrealizma*. Kruševac: Bagdala.
- BRICKLEY, M. i MILLER, L. (2014). *FOAF vocabulary specification 0.99*. <http://xmlns.com/foaf/spec/> (12-01-2018).
- BUESCHER, J. B. (2004). *The other side of salvation: spiritualism and the nineteenth-century religious experience*. Boston: Skinner House Books.
- CHARTIER, R. (1994). *Order of books: readers, authors, and libraries in Europe between the fourteenth and eighteenth centuries*. Stanford: Stanford University Press.
- CUMMING, L. (2017). Damien Hirst: Treasures from the Wreck of the Unbelievable review – beautiful and monstrous. *The Guardian*, April 16, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2017/apr/16/damien-hirst-treasures-from-the-wreck-of-the-unbelievable-review-venice> (08-01-2019).
- CUTTER C. A. (1904). *Rules for a dictionary catalog*. Fourth edition, rewritten, <http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc1048/m1/1/> (13-11-2018).
- DOLEŽEL, L. (1998a). *Heterocosmica: fiction and possible worlds*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- DOLEŽEL, L. (1998b). Possible worlds of fiction and history. *New Literary History*, 29 (4), 785–809.
- FOUCAULT, M. (2011). *Ovo nije lula*. Zagreb: Meandarmedia.
- FOUCAULT, M. (2015). *Što je autor?* Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- GRIFFIN, R. J. (2003). Introduction. U R. J. Griffin (ur.) *Faces of anonymity: anonymous and pseudonymous publication from the sixteenth to the twentieth century* (str. 1–17). New York; Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- HORVAT, A. (1995). *Knjižnični katalog i autorstvo*. Rijeka: Naklada Benja.
- IFLA (1971). *Statement of principles: adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October 1961*. London: IFLA Committee on Cataloguing.
- IFLA (2011). *Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka: konceptualni model*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
- IFLA (2016). *Statement of international cataloging principles (ICP)*, https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2016-en.pdf (30-11-2018).
- IFLA (2017). *IFLA Library Reference Model: a conceptual model for bibliographic information*, <https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr-lrm/ifla-lrm-august-2017.pdf> (17-12-2018).
- JENKINS, H. (2007). *Transmedia storytelling 101*, http://henryjenkins.org/2007/03/transmedia_storytelling_101.html (08-01-2019).
- KLASTRUP, L. i TOSCA, S. (2004). *Transmedial worlds: rethinking cyberworld desi-*

- gn, http://itu.dk/people/klastrup/klastruptosca_transworlds.pdf (21-12-2018).
- KRISTEVA, J. (1980). *Desire in language: a semiotic approach to literature and art*. New York: Columbia University Press.
- LEWIS, D. (1986). *On the plurality of worlds*. Oxford: Blackwell.
- PAVEL, T. (1986). *Fictional worlds*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- RIVA, P. (2018). *The IFLA Library Reference Model: lectio magistralis in library science*. Fiesole: Casalini Libri.
- RIVA, P. i ŽUMER, M. (2018). *FRBRoo, the IFLA Library Reference Model, and now LRMoo: a circle of development*, <http://library.ifla.org/2130/1/074-riva-en.pdf> (03-12-2018).
- ROCHLIN, N. (2017). Fake news: belief in post-truth. *Library Hi Tech*, 35 (3), 386–392.
- SCOLARI, C. A. (2009). Transmedia storytelling: implicit consumers, narrative worlds, and branding in contemporary media production. *International Journal of Communication*, 3, 586–606.
- SVENONIUS, E. (2005). *Intelektualne osnove organizacije informacija*. Lokve: Benja.
- ŠPÖRER, D. (2010). *Status autora: od pojave tiska do nastanka autorskih prava*. Zagreb: AGM.
- TALAN, N. (2013). *Fernando Pessoa: djelo*. Zagreb: Disput.
- VELAGIĆ, Z. (2010). *Pisac i autoritet: bit autorstva i sustav autorizacije vjerskih knjiga u 18. stoljeću*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- VERONA, E. (1986). *Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga. Prvi dio: odrednice i redalice*. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo.
- WILLER, M. (2018). IFLA LRM – IFLA-in knjižnični referentni model: novi konceptualni model knjižnične zajednice za bibliografske informacije. *Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture*, 21, 141–168.
- WILLER, M. i DUNSIRE, G. (2018). *Authority versus authenticity: the shift from labels to identifiers*. U M.
- WILLER, A. J. GILLILAND i M. TOMIĆ (ur.). *Authority, provenance, authenticity, evidence: selected papers from the Conference and School Authority, Provenance, Authenticity, Evidence, Zadar, Croatia, October 2016* (str. 87–113). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- YEE, M. M. i SOTO, R. (1991). User problems with access to fictional characters and personal names in online public access catalogs. *Information Technology and Libraries*, 10 (1), 3–13.

FICTITIOUS AUTHORSHIP, TRANSFICTIONALITY AND THE IFLA LRM CONCEPTUAL MODEL

KEYWORDS:

*IFLA LRM, fictitious authorship,
transfictionality*

ABSTRACT

The article describes typical cases of fictitious authorship and analyses their social, economic, cultural and aesthetical background. It analyses various approaches to fictitious authorship within the theory and practice of bibliographic information organisation, with a particular emphasis placed on the importance of data provenance. It explores the possibilities of modelling fictitious authorship within the IFLA LRM conceptual model for bibliographic data. The model of fictitious authorship proposed by IFLA LRM is further analysed within the theory of transfictionality, a reference framework provided by narrative studies for investigating interactions between fictional worlds and interpretive audiences. In the conclusion, solutions suggested by IFLA LRM are found to be logically clear and precise, and in accordance with basic presumptions of transfictionality.